

Barbara Czopek-Kopciuch

ORCID ID: 0000-0002-9259-6539

Instytut Języka Polskiego PAN w Krakowie

PORTRET ONOMASTYCZNY STEFANA RECZKA

Dwudziesta piąta rocznica śmierci jest dobrą okazją do stworzenia lub raczej wyabstrahowania onomastycznego portretu Stefana Reczka z Jego prac. Zwykle taki portret odwołuje się do metodologii kulturowo-językowych, wymagających jednak dobrej znajomości rzeczywistości pozajęzykowej. Ja postaram się pozostać w kręgu Jego twórczości onomastycznej.

Rozpocząć wypada od klasycznych analiz dotyczących imienia i nazwiska noszonych przez naszego Uczzonego i ich miejsca na mapie onimicznej Polski.

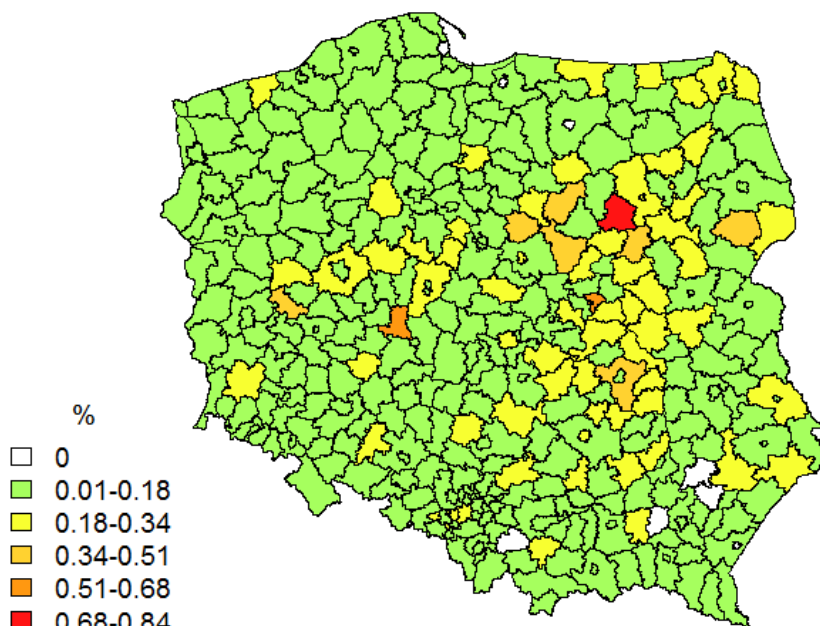
Imię *Stefan* jest imieniem chrześcijańskim pochodzenia greckiego, od gr. στεφανος ‘wieniec’. Do łaciny przejęte zostało w formie *Stephanus*, do scs. w formach *Stefanъ*, *Stěpanъ*, *Stepan*, do staroczeskiego jako *Ščepán*, później *Štěpán* [Malec 1994: 325]. Odpowiedniki w innych językach to np.: węgierski *István*, niemiecki *Stephan*, angielski *Stephen*, szwedzki *Stefan*, włoski *Stefano* [Bubak 1993: 285]. Imię *Stephanus* było popularne w świecie chrześcijańskim. Nosiły je wybitne osoby: pierwszy diakon i męczennik jerozolimski, dziesięciu papieży, pięciu królów Węgier (wśród nich św. Stefan, zm. 1038). W Polsce zapewne było to obok imienia Piotr najwcześniej znane imię obce, pojawia się w dokumentach z pierwszej połowy XI wieku w formie *Stephanus*. Ta łacińska postać została spolszczona jako *Szczepan*, o czym świadczyć może choćby nazwa wsi, z której pochodził biskup Stanisław – *Szczepanów* (notowana w źródłach od XIV wieku, choć istniejąca z pewnością już w XI w.). Artykuł tej problematyce poświęciła Teresa Okińczyc-Smółkowa, konstatując na podstawie zapisów antroponimów i apelatywów, że funkcjonująca od XII do XIII wieku forma *Szczepan*, z nagłosowym *Szcz-* świadczy o pośrednictwie czeskim w zapożyczeniu imienia *Stephanus* [Okińczyc-Smółka 1967: 136]. Na podstawie wielkopolskich rot sądowych stwierdzić można, że w zapiskach polskich imię *Szczepan* występuje dość często – 150 razy [Okińczyc-Smółka 1967: 136], a w zapiskach łacińskich odpowiada mu łaciński

Stephanus. W tychże rotach spolszczony *Stefan* (w zapiskach polskich) pojawia się tylko kilkakrotnie.

Badania nad fonetyką zapożyczeń dowodzą pierwotności na polskim gruncie językowym odmianki *Szczepan*: obce *st* przed samogłoską przednią było adaptowane jako *szcz* pod wpływem czeskim, bo w wyrazach rodzimych kontynuujących prasłowiańskie **stj* mamy kontynuant *ś-*, np. *ściana*, czy *miasto*, ale w *mieście*. Przytoczyć też można manierę graficzną, wedle której w XII–XIII wieku polskie *szcz* zapisywane było jako *st*, np. *Chrzczone* pisany jako *Crston*, *Małogoszcz* jako *Malogost* [Okińczyc-Smółka 1967: 135–136].

Obce *f* we wczesnym rozwoju polszczyzny było zastępowane przez *p* wobec braku w polszczyźnie samodzielnego fonemu [f], por. *Pabian* z łac. *Fabianus* [Zwoliński 1948]. Prowadzi to do wniosku, że jeszcze w wiekach XV–XVI znacznie popularniejszą formą był *Szczepan*, a nie *Stefan*. Potwierdzają to późniejsze rotę warszawskie, w których *Szczepan* występuje 72 razy, a *Stefan* – raz [Okińczyc-Smółka 1967: 137]. Łaciński *Stephanus* stał się podstawą nieco późniejszej pożyczki *Stefan*, choć trudno na podstawie łacińskich zapisek określić, kiedy ta nowsza forma się pojawiła.

SZCZEPAN 1951-1960

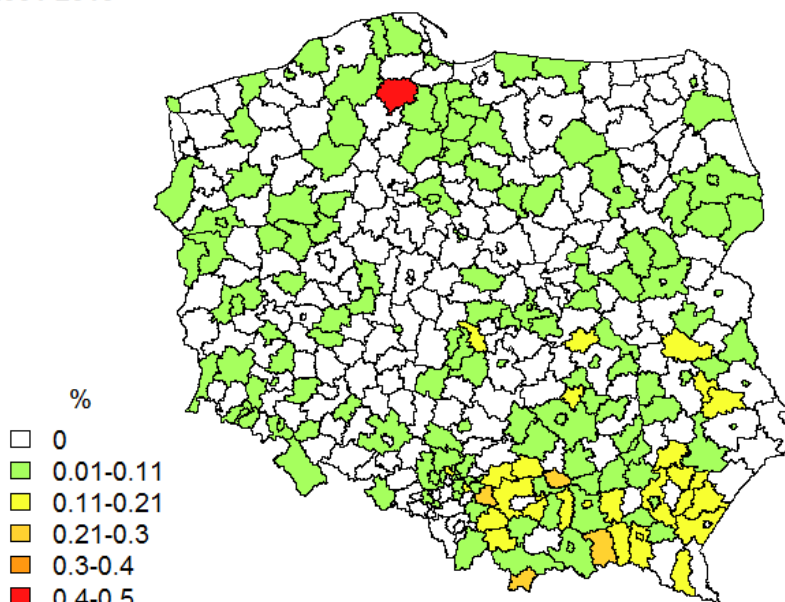

Mapa 1. Szczepan 1951–1960

Dalsze losy *Szczepana* i *Stefana* rozeszły się, bo dziś w polskim zasobie imiennym funkcjonują obie postaci jako odrębne imiona. Trudno stwierdzić, kiedy to rozdzielenie nastąpiło. Imię *Szczepan* w świadomości przeciętnych użytkowników oddalało się coraz bardziej od łacińskiego pierwowzoru. Nie jest wykluczone, że funkcjonował także rozdział społeczny między *Stefanem* i *Szczepanem*. Ten ostatni zapewne częściej występował w niższych warstwach społecznych [Okińczyc-Smółka 1967: 138].

Imię *Szczepan* w roku 1995 nosiło prawie 22 tysiące (21 959) mężczyzn. Najliczniej zamieszkiwali wschodnią Polskę (na wschód od Wisły). Jego popularność w poszczególnych dziesięcioleciach zmieniała się, zmieniała się także geografia. Na początku XX wieku imię było używane do nominacji blisko 3 tysiące razy. Mapy pokazują, że w latach 1951–1960 (zob. mapa 1) rodzice na terenie całej Polski, z małymi wyjątkami w Polsce południowo-wschodniej, nadawali synom to imię, choć stosunkowo rzadko w porównaniu z imionami Jan czy Józef; najwięcej w latach 1950–1960 (3682 razy), i to głównie w Polsce wschodniej; szczególnie silny udział procentowy obserwuje się w północnej części Mazowsza.

SZCZEPAN 2001-2010

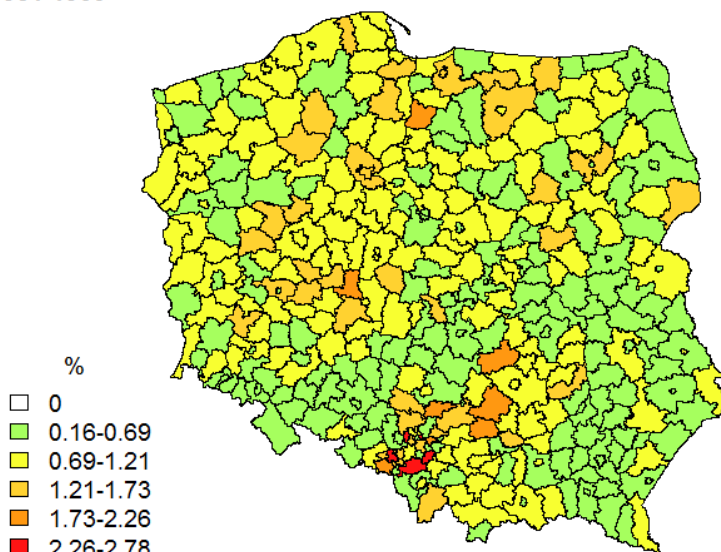
Mapa 2. Szczepan 2001–2010

Od końca lat sześćdziesiątych XX wieku jego popularność spada trzykrotnie, by w roku 1994 osiągnąć 470 nadań. Mapy pokazują ten spadek – przybywa „bia-

łych płam”, względna popularność imienia przesuwają się w kierunku południowo-wschodnim. Wedle danych bazy PESEL za lata 1995–2010 imię *Szczepan* nadano 1377 razy, z czego najwięcej w roku 1995: 139 chłopcom. Obserwuje się stałą tendencję spadkową użycia tego imienia. Rodzice mieszkający w woj. małopolskim i podkarpackim najczęściej (odpowiednio 423 i 217 razy) nadawali swoim synom to imię. W pozostałych regionach imię jest znacznie rzadsze. W latach 2001–2010 (zob. mapa 2) zmienia się nieco geografia imienia – najpopularniejsze staje się, poza Polską południowo-wschodnią, w woj. bydgoskim. W wielkich miastach Polski w okresie 1995–2010 imię *Szczepan* otrzymało 212 chłopców, w tym 31 razy w Krakowie (w pozostałych wielkich miastach liczba nadań nie przekroczyła 10).

Imię *Stefan* (nie licząc postaci obcojęzycznych) w roku 1994 nosiło prawie 180 tysięcy (176 992) mężczyzn mieszkających w województwach nadgranicznych, z wyłączeniem Polski centralnej i południowo-wschodniej, ze szczególną koncentracją w woj. poznańskim, katowickim, gdańskim. W dawnym podziale administracyjnym w woj. nowosądeckim mieszkało wówczas około 3 tysięcy (3130) Stefanów. Szczyt popularności imię to miało w latach 1920–1930, a więc w czasach, w których urodził się Stefan Reczek; wówczas nadano je blisko 40 tysiącom (39 951) chłopców. W latach 1951–1960 (zob. mapa 3) imię było nadawane w całej Polsce, szczególnie często w woj. katowickim; względną popularnością cieszyło się poza tym w Polsce północnej.

STEFAN 1951-1960

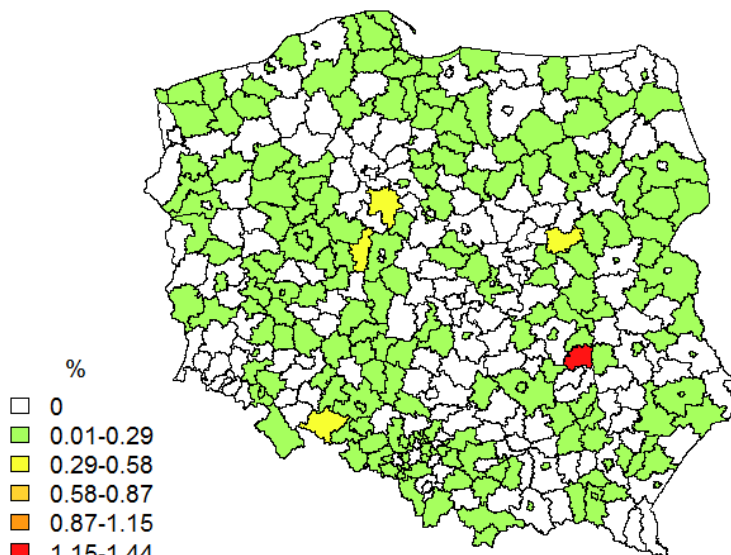

Mapa 3. Stefan 1951–1960

Od lat sześćdziesiątych XX wieku, podobnie jak *Szczepan*, imię *Stefan* traci gwałtownie na popularności: w roku 1994 rodzice wybrali je dla 229 synów. Kolejne dziesięciolecia pokazują też, jak zmienia się geografia imienia – mężczyźni i chłopcy o tym imieniu mieszkają przede wszystkim w Polsce północnej i południowej. Równocześnie stopniowo przybywa regionów, w których nie nadawano imienia *Stefan* – jest to Polska centralna. W latach 1995–2010, wedle danych bazy PESEL, imię *Stefan* otrzymało 1072 chłopców, co wskazuje, że należy ono do imion nieczęstych, nie przekracza 1% wszystkich nadawanych wówczas imion męskich. W latach 1995–2002 było używane do nominacji rzadko, nie przekraczając 80 rocznie. Od roku 2003 jego popularność stopniowo rośnie, sięgając w 2010 roku 134 nadań.

Imię *Stefan* występuje na terenie północnej Polski, Wielkopolski i Śląska, Warmii i Mazur, Podlasia, części Małopolski, z wyraźną koncentracją w południowej części województwa mazowieckiego oraz w województwie śląskim i wielkopolskim. „Białe plamy” widoczne są w pasie od Kujaw po centralną Małopolskę, w północnej części Mazowsza, na Pomorzu Zachodnim i Dolnym Śląsku (zob. mapa 4).

STEFAN 2001-2010

Mapa 4. Stefan 2001–2010

W wielkich miastach Polski użyto go do nominacji 430 razy (czyli dwa razy więcej niż imienia *Szczepan*), z czego najwięcej w Warszawie (143 razy, a tu na

Mokotowie – 35), Gdańsku (31), Krakowie (24 – porównywalnie ze *Szczepanem*), Gdyni (14), Poznaniu (11), Lublinie (10); w pozostałych miastach liczba nadań nie przekroczyła 10. Widać z tych danych, że rysuje się pewien rozdział w użyciu imion *Szczepan* i *Stefan*. Ich popularność zmienia się z upływem czasu. Popularniejszy początkowo *Szczepan* stopniowo ustępuje *Stefanowi*, aż współcześnie osiągają podobną frekwencję. Trochę różni się jednak ich rozmieszczenie geograficzne. *Stefan* do końca lat osiemdziesiątych częściej występował w Polsce północnej i południowo-zachodniej, dzisiaj liczniej występuje w Polsce zachodniej, zaś *Szczepan* był zawsze i jest bardziej popularny w Polsce południowo-wschodniej. W wielkich miastach *Stefan* jest dwukrotnie częściej spotykany niż *Szczepan*, przy czym to drugie imię najliczniej notowane jest na południu kraju.

Oba imiona w obiegu nieoficjalnym, głównie w kręgach rodziny i przyjaciół, występują w formie zdrobnień i spieszceń. Do *Szczepana* możemy się zwracać: *Szczepanek*, *Szczepek*, *Szczepko*, *Szczepcio*, a do *Stefana*: *Stefanek*, *Stefek*, *Stefcio*, *Stefuś*. *Szczepek* i *Stefek* w zasadzie nie są dziś odczuwane zbyt jako zdrobniałe; stanowią raczej postaci obiegowe podstawowych imion *Szczepan* i *Stefan*.

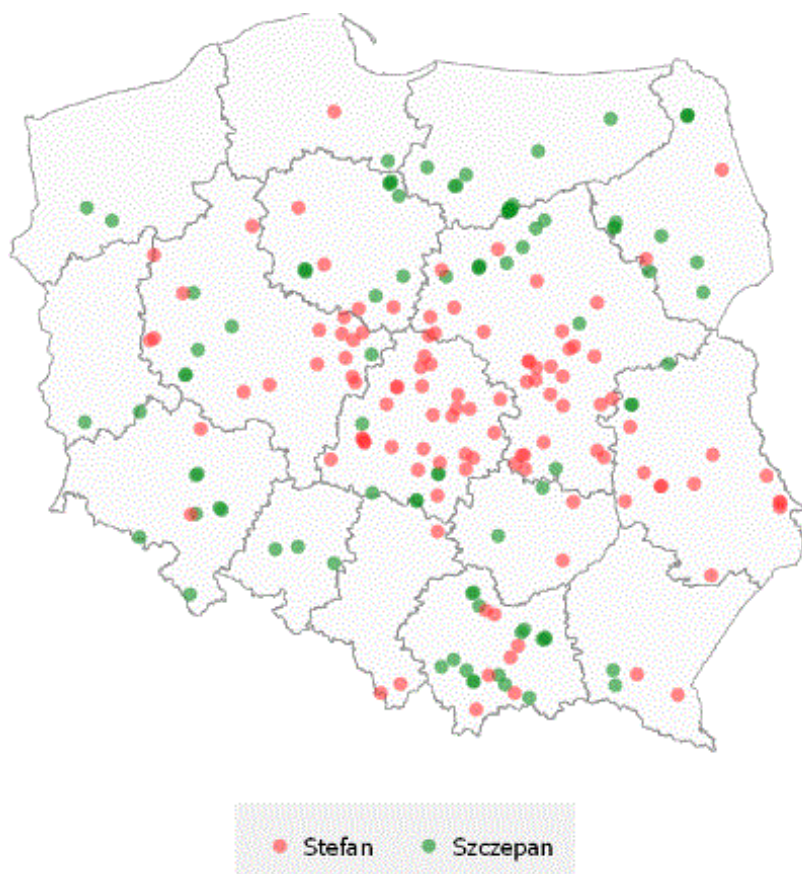
Te dwa imiona stały się podstawą licznych polskich nazwisk. Odnaleźć je można w książce Kazimierza Rymuta *Nazwiska Polaków. Słownik historyczno-etymologiczny*. Nie będę ich tu wszystkich przytaczać, bo zajęłoby to zbyt wiele miejsca. Wymienię tylko te z nich, dla których K. Rymut [2001: 480–481] podaje daty pierwszych poświadczeń: od imienia *Stefan* i pochodnych wraz z postaciami z cechami wschodniosłowiańskimi: *Stefanek* 1464, *Stefaniak* 1659, *Stefaniec* 1659, *Stefanowicz* 1237, *Stefanowski* 1755 (choć może to być nazwisko od nazwy miejscowości *Stefanów*), *Stefańczak* 1666, *Stefański* 1775 (choć może ono być modyfikowane nazwą miejscową *Stefany*), *Stefczyk* 1787, *Stefkowicz* 1514, *Stepaniec* 1444, *Stepanowicz* 1439.

Od imienia *Szczepan* i pochodnych wraz z postaciami z cechami wschodniosłowiańskimi: *Szczepanek* 1400, *Szczepaniak* 1641, *Szczepaniec* 1477, *Szczepanik* 1635, *Szczepanko* 1367, *Szczepankowicz* 1478, *Szczepanowicz* 1397, *Szczepańczyk* 1703, *Ściepanowicz* 1551, *Czepanek* 1391.

Część z nich jest formalnie równa dawniejszym, głównie staropolskim, zdrobniałym formom imion. Jeśli porównać frekwencję nazwisk typu: *Stefanek* i *Szczepanek*, *Stefaniak* i *Szczepaniak*, *Stefaniec* i *Szczepaniec*, widać, że nazwiska od imienia *Szczepan* mają dzisiaj (baza PESEL 2014) większą liczbę nosicieli niż analogiczne od imienia *Stefan*. Niektóre, np. *Stefaniak* (13 402) i *Szczepaniak* (23 825), mają podobne rozmieszczenie na terenie całej Polski ze szczególną koncentracją w województwie wielkopolskim, łódzkim i mazowieckim (2649), inne, np. *Stefanek* i *Szczepanek*, pokazują różnicowanie geograficzne: *Stefanek* (1360 nosicieli) występuje głównie w woj. łódzkim, lubelskim, śląskim i dolnośląskim, a trzykrotnie liczniejszy *Szczepanek* (4633) pojawia się z największą koncentracją w woj. mazowieckim (496), warmińsko-mazurskim (317) oraz w woj. śląskim

(1108) i małopolskim (731). Nazwisko *Stefaniec* (157) lokalizuje się przede wszystkim w woj. świętokrzyskim, śląskim i lubelskim, a *Szczepaniec* (1013) – w woj. małopolskim (576) i śląskim (137).

Oba imiona stały się też podstawą nazw miejscowości. Dziś w Polsce notujemy 202 nazwy dla wsi, osad, kolonii, części wsi, osad leśnych. Nieco częściej jako podstawa nazw wsi i ich części występuje imię *Stefan* (wraz z pochodnymi). Od tego imienia utworzono nazwy 109 miejscowości. Najliczniejsze są nazwy *Stefanów* i *Stefanowo* (53 nazwy). Inne, znacznie rzadsze nazwy to np. *Stefanowice*, *Stefany*, *Stefanków*, *Stefankowo*, *Stefanowizna*. Położone są one niemal wyłącznie w centralnej części Polski, przeważnie w województwie łódzkim i mazowieckim.

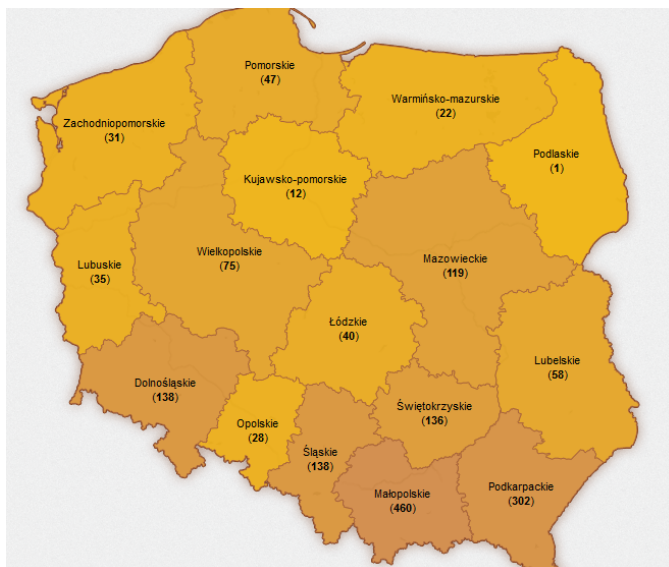

Mapa 5. Szczepan/Stefan w nazwach miejscowości

Imię *Szczepan* stało się podstawą 93 nazw. Mają znacznie bardziej zróżnicowaną budowę: *Szczepanki* (11), *Szczepanów* (10), *Szczepanowice* (9), *Szczepanowięta*,

Szczepkowo (7), *U Szczepana*. Położone są głównie w woj. małopolskim, warmińsko-mazurskim, mazowieckim, kujawsko-pomorskim, podlaskim, obejmując jakby z północy i południa pas nazw miejscowości od imienia *Stefan* (zob. mapa 5). Różnica między nazwami typu *Stefanów*//*Szczepanów* widoczna jest też w ich chronologii. Nazwy od imienia *Szczepan* należą do starszej warstwy nazewnictwa, notowane są od XII do XIII wieku, zaś nazwy miejscowości motywowane imieniem *Stefan* są znacznie późniejsze; dokumenty przynoszą ich zapisy dopiero od XVIII do XIX wieku. Potwierdza to historię obu imion (wcześniejszy Szczepan, późniejszy Stefan).

Nazwisko *Reczek* nosi dziś w Polsce niewiele osób: 1601. Występuje ono, wedle bazy nazwisk PESEL z 2014 roku, na terenie całej Polski, ale najwięcej obywateli o tym nazwisku mieszka w południowo-wschodniej Polsce (zob. mapa 6): w województwie małopolskim (460), podkarpackim (302), śląskim (138), mazowieckim (119).

Mapa 6. Rozmieszczenie geograficzne nazwiska Reczek

O etymologii nazwiska *Reczek* pisał Józef Reczek [Reczek J. 1971: 392], odpowiadając czytelnikowi „Języka Polskiego” na pytanie o to nazwisko. Okazuje się, że niełatwo tę etymologię podać. Pierwsze skojarzenia wiodą w stronę apellatywu *raczek* (: *rak*), z właściwym dla gwar północnopolskim przejściem *Ra-* > *Re-*. Taką postać (*Reczk*) spotykamy w *Bulli gnieźnieńskiej*. Zagadkowe jest jednak najliczniejsze występowanie nazwiska na południu Polski, natomiast rzadkie jest tu nazwisko *Raczek*, które wyżej wskazanej zmiany nie wykazuje. Trzeba było zatem szukać innego objaśnienia dla nazwiska z Małopolski lub domniemywać, że przod-

kowie małopolskich *Reczków* przywędrowali na południe z północy. W gwarach polskich, np. okolic Częstochowy, występuje apelatyw *reczek//recek* oznaczający, według *Słownika gwar polskich* J. Karłowicza (t. V s. 17), 'chomika', a w gwarach podhalańskich 'małą myszkę podobną do kreta'. Sam apelatyw, jak podaje Józef Reczek, jest kontynuacją staropolskiego wyrazu *krzeczek* 'chomik'. Nazwiska motywowane wyrazami pospolitymi są w Polsce bardzo liczne, w tym te, które nawiązują w drodze metafory do nazw zwierząt. Podobnie mogło być z *Reczkiem*. Funkcjonowało jak metaforyczne przezwisko. Józef Reczek dopuszcza także mniej prawdopodobną motywację przez zapożyczony z ukraińskiego wyraz *greczek* (: *Grek*), w tym wypadku z pominięciem nagłosowego *h*-. Pozostaje pytanie, czy taką samą motywację można ustalić dla nazwisk lokalizowanych w północnej części Polski. Dla nich trzeba przyjmować jednak motywację przez apelatyw *raczek* ze zmianą nagłosowego *Ra-* > *Re-*.

Nazwisko *Reczek* rzadko jest podstawą nazw geograficznych. Dzisiaj mamy tylko jedną wieś i część wsi oraz nazwę lasu i łąki o nazwie *Reczki*, leżące w północnej części Polski; ich motywacją może być nazwa osobowa *Reczek* (od *raczek* z przejściem *Ra-* > *Re-*). Na mapie Polski występują też nazwy trzech sąsiadujących ze sobą wsi, *Reczków*, z których najstarsza, w powiecie koneckim, woj. świętokrzyskie, notowana jest od XV wieku i ma także zapisy *Raczków*. Motywowane są nazwą osobową *Reczek* (o motywacji północnopolskiej).

Jak napisałam na początku, moim zamiarem jest przedstawienie także onomastycznego portretu Stefana Reczka, który wylania się z Jego prac. W obejmującej 100 pozycji bibliografii Jego osiągnięć naukowych (książek, artykułów, recenzji, redakcji i tłumaczeń) teksty onomastyczne są dość liczne (około 30 mniejszych i większych rozpraw). Część z nich zebrana została w książce *Nasz język powszedni* [Reczek S. 1957], część w książce *Polszczyzna dawna i dzisiejsza* [Reczek 1998], inne opublikowane były w czasopiśmie i większych opracowaniach, stanowiąc ich część. Prace onomastyczne Stefana Reczka dzielą się na dwie części: okres wrocławski i okres rzeszowski. W obu znaleźć można opracowania typu ogólniejszego, będące zapowiedzią kształtujących się później subdyscyplin onomastyki, i opracowania szczegółowe, dotyczące semantyki konkretnych nazw (lub ich grup) oraz poprawności ich użycia.

Okres wrocławski, bardziej obfitujący w zagadnienia onomastyczne, otwiera bodaj najbardziej znacząca rozprawa *O nazwiskach bohaterów komedii polskiej w XVIII wieku* [Reczek S. 1953]. Śmiało uznać ją można za pierwszy krok polskiej onomastyki literackiej. Po tym artykule nastąpiły kolejne historyczno-literackie prace M. Piszczkowskiego (1957), K. Wyki (1960), K. Górskiego (1963) i S. Grzeszczuka (1963, 1966, 1970). Pierwsza językoznawcza praca to książka A. Wilkonii *Nazewnictwo w utworach S. Żeromskiego* (1970), po której obserwuje się stale rosnące zainteresowanie tą subdyscypliną onomastyki. Można by tu wymienić bardzo wiele prac, wśród nich jedną z najistotniejszych jest monografia Ireny

Sarnowskiej-Giefing, *Od onimu do tekstu. Nazewnictwo w satyrze polskiej do 1820 roku* (2003). Wspomniany artykuł Stefana Reczka przynosi analizę nazwisk bohaterów 23 komedii Krasickiego, Niemcewicza, Drozdowskiego, Zabłockiego. Metodologicznie łączy Autor sposoby analizy właściwe onomastyce i badaniom literaturoznawczym. Prowadzi Go to do klasyfikacji opartej na kryterium znaczeniowym wspartym funkcją, jaką badane onimy pełnią w tekście. Wyodrębnia nazwiska związane z funkcją społeczną nosicieli, wiekiem, stanem majątkowym, cechami psychicznymi i fizycznymi, upodobaniami, zawodem. Zauważa też, że strukturalnie przeważają w tym zbiorze nazwiska z sufiksem *-ski*, wzorowane na nazwiskach odmiejscowych. Echa tej klasyfikacji odnajdujemy w pracach następców zajmujących się onomastyką literacką.

Naukowy pobyt Stefana Reczka we Wrocławiu zaowocował wydaniem w 1957 książki *Nasz język powszedni*. Jak sam Autor pisze we wstępie, jest to zbiór artykułów na temat języka i jego poprawności publikowanych w latach 1954–1956 na łamach wrocławskich dzienników. Wśród blisko 150 artykułów znajdujemy 20 związanych z tematyką onomastyczną. Są to teksty poświęcone zagadnieniom ogólnym, np. powstaniu i funkcji nazwiskotwórczego przyrostka *-ski*, ale w większości dotyczą problematyki poprawnościowej: odmiany nazwisk, nazw miejscowości i nazw rzek, tworzenia odmiejscowych przymiotników. Kilka artykułów odnosi się do semantyki nazw własnych, głównie miejscowych, z okolic Wrocławia. Jawi się tu Stefan Reczek nie tylko jako wytrawny znawca poprawności i onomasta, ale też wspaniały popularyzator. Przekazuje wiadomości w sposób bardzo przystępny, często okraszając artykuły humorem.

Swoistą odpowiedzią na zainteresowanie czytelników jest też rozprawa *Nazwiska mieszczan opolskich*, opublikowana w „Kwartalniku Opolskim” i przynosząca rozwiązanie zagadki niejednego nazwiska.

Po powrocie w pobliże rodzinnych stron, do Rzeszowa, nie zarzucił Stefan Reczek zainteresowań onomastycznych. Świadczy o tym rozprawa onomastyczna *Ze studiów nad onomastyczną przeszłością Rzeszowszczyzny*. Materiał wyekscerpowany został z ksiąg parafialnych parafii rzeszowskiej XVIII i XIX wieku i pozwolił na wnioski dotyczące fonetycznej, morfologicznej i słowotwórczej stabilizacji nazwisk polskich oraz adaptacji nazwisk obcych, głównie niemieckich, do języka polskiego. To bardzo ważna praca, metodologicznie nawiązująca do rozstrzygnięć W. Taszyckiego, przynosząca obraz nieustabilizowanego jeszcze wówczas nazewnictwa osobowego w Rzeszowie, związanego z rozwojem miasta i historią osadnictwa, oraz istotne uwagi dotyczące substytucji nazwisk obcych.

Równie ważną jest praca *O stylu polskiej prasy sportowej*, której sporą część stanowi *Onomastyka sportowa*. Jawi się tu Stefan Reczek jako prekursor bardzo dziś modnej subdyscypliny onomastyki – chrematonimii. Omawia bowiem nazwy klubów i zrzeszeń sportowych i ich członków, zauważając ich emocjonalny

charakter i indywidualną swobodę kreacji. Jego zdaniem, zbliżają się one do nazw własnych produktów i obiektów wypoczynkowych. Podając charakterystykę i dokonując klasyfikacji nazw klubów sportowych, dostrzega tendencję do latynizacji w nazwach typu *Calisia*, *Cracovia*, używania do nazywania imion postaci mitologicznych czy historycznych o określonych, pozytywnych konotacjach czy też nazw zaczerpniętych ze świata zwierzęcego, a pełniących funkcję totemów poszczególnych klubów, podobieństwa do nazw produktów, willi, statków, etc.

Rozważania onomastyczne, natury podsumowującej, odnaleźć można w innych książkach Profesora, jak np. *Na tropach słów* (minimonografia przyrostka *-owicz*), w zbiorach esejów, takich jak *Pogodny felieton* (polski rodowód nazwiska *Kopernik*, o nazwiskach polskich w szkicu *Pisarczyk w opalach*) czy artykułach, np. *Nazywam się, więc jestem* (onomastyka), *Bartoszcze i inni. Wprawka onomastyczna w rytmie ludowym*.

Z licznych publikacji o tematyce onomastycznej wyłania się Stefan Reczek jako prekursor onomastyki literackiej i chrematonimii, bystry obserwator nowych zjawisk dotyczących onimów, etymolog, onomasta doskonale zdający sobie sprawę z miejsca nazw własnych w języku i z ich odrębności graficznej i morfologicznej. Ten onomastyczny portret dopełnia i ozdabia swoboda i lekkość wywodu, czyniąc ze Stefana Reczka doskonałego popularyzatora wiedzy o nazwach własnych.

Literatura

- Baza PESEL imion Polaków z lat 1995–2010, udostępniona IJP PAN na potrzeby projektu badawczego.
- Baza PESEL nazwisk Polaków z roku 2014, udostępniona IJP PAN na potrzeby projektu badawczego.
- Bubak J., 1993, *Księga naszych imion*, Ossolineum, Wrocław–Warszawa–Kraków, s. 285, 290.
- Malec M., 1994, *Imiona chrześcijańskie w średniowiecznej Polsce*, IJP PAN, Kraków, s. 325–326.
- Okińczyc-Smółka T., 1967, *Na marginesie zapożyczeń imion obcych Stefan i Szczepan*, „*Slavia Occidentalis*”, nr 26, s. 133–138.
- Reczek J., 1971, *Etymologia nazwiska Reczek*, „*Język Polski*”, nr 51, s. 392.
- Reczek S., 1953, *O nazwiskach bohaterów komedii polskiej w XVIII wieku*, „*Pamiętnik Literacki*”, nr 44, s. 217–237.
- Reczek S., 1957, *Nasz język powszedni*, Ossolineum, Wrocław.
- Reczek S., 1998, *Polszczyzna dawna i dzisiejsza*, Wydawnictwo WSP w Rzeszowie, Rzeszów.
- Rymut K., 1995, *Słownik imion współcześnie w Polsce używanych*, IJP PAN, Kraków.
- Rymut K., 2001, *Nazwiska Polaków. Słownik historyczno-etymologiczny*, DWN, Kraków, t. II, s. 480–481.
- Zwoliński P., 1948, *Polski Pabir – łac. Faber. Przyczynek do fonetyki zapożyczeń łacińskich w średniowiecznej polszczyźnie*, „*Slavia Occidentalis*”, nr 19, s. 379–388.

ONOMASTIC PORTRAIT OF STEFAN RECZEK

Summary

The subject of the article is the presentation of an onomastic portrait of Stefan Reczek. It discusses the history of the appearance of names *Szczepan* i *Stefan*, in Polish, from Greek Στεφανος, and the process of their differentiation. It also presents the variable popularity and geography of both names from the 1950s to 2010. Both names also became the basis for surnames and geographical names, whose attendance and geography is presented in the article. The etymology, after Józef Reczek, of the surname *Reczek* is also mentioned. The paper shows its geographical distribution and word formation potency in geographical names. In the second part of the article, Stefan Reczek is presented as an onomastician. From numerous onomastic publications, Stefan Reczek emerges as a forerunner of literary onomastics and chrematonimy, an astute observer of new phenomena concerning onyms, an etymologist, onomastician who is perfectly aware of the place of names in language and their graphic and morphological separateness.

Key words: first name, surname, geographical stratigraphy, literary onomastics, chrematonimy